Eduskunnan akavalaiset ry 19.9.2022

Tarkastusvaliokunnalle **LAUSUNTO**

K 7/2023 vp Eduskunnan tilintarkastajien tilintarkastuskertomus eduskunnan tilinpäätöksestä, toimintakertomuksesta ja kirjanpidosta sekä hallinnosta vuodelta 2022

Tarkastusvaliokunta on pyytänyt, että Eduskunnan akavalaiset ry esittää näkemyksensä Eduskunnan tilintarkastajien tilintarkastuskertomuksesta, joka koskee eduskunnan tilinpäätöstä, toimintakertomusta ja kirjanpitoa sekä hallintoa vuodelta 2022.

Epäasiallinen käyttäytyminen on kitkettävä työyhteisöstämme

Vuonna 2022 eduskunnan kansliassa toteutettiin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysely. Toimintakertomuksessa tästä kyselystä on raportoitu Johdon katsaus -osiossa (s. 4). Eduskunnan akavalaiset kiinnittää huomiota siihen, että tässä kyselyssä ja sen jälkeen, vuonna 2023 tehdyssä henkilöstökyselyssä on tuotu esiin hälyttävän suuri määrä kokemuksia epäasiallisesta käytöksestä ja häirinnästä. Esimerkiksi viime keväänä toteutetussa työtyytyväisyyskyselyssä viidesosa vastaajista kertoi kuluneen vuoden aikana kokeneensa epäasiallista käytöstä tai häirintää jossakin muodossa. Jokainen kokemus epäasiallisesta käytöksestä heikentää toimijoiden välistä yhteistyötä ja myrkyttää työilmapiiriä.

Ilmoitettujen tapausten kasvua voidaan selittää eri tavoin. Kyse voi olla joko häirintäkokemusten lisääntymisestä tai ilmoittamiskynnyksessä tapahtuneesta muutoksesta. Kyselyissä ilmaistut kokemukset osoittavat kuitenkin varmuudella, että epäasiallista käytöstä ei ole kyetty kitkemään työyhteisöstämme. Matalan kynnyksen puuttuminen, puheeksi ottaminen ja organisaatiomme valtakulttuurien kehittymiseen panostaminen ovat edelleen avainkeinoja. Työtä on jatkettava ja uusia keinoja puuttua ongelmaan on otettava käyttöön. Organisaation kaikilla toiminnan tasoilla on tehtävä selväksi, miten työyhteisömme arjessa käyttäydytään. Vaikka esihenkilöiden vastuu asiassa on yksiselitteinen, kenenkään meistä ei pidä laskea sen varaan, että joku muu varmaankin puuttuu juuri minun havaitsemaani epäasialliseen käytökseen.

Kun hyvän työkäyttäytymisen vaatimukset ovat selvillä, on johdonmukaisesti kiinnitettävä huomiota niiden mukaiseen toimintaan. Kyselyjen avovastausten mukaan osa vastaajista kokee ongelmana nimenomaan sen, että epäasiallisiin tilanteisiin ei ole puututtu. Siksi myös luottamusta torjuntatoimien tehokkuuteen ja objektiivisuuteen on tarpeen vahvistaa edelleen.

Työssä jaksamisen tueksi tarvitaan suunnitelmallisia työkykyjohtamisen toimenpiteitä

Toimintakertomuksen osiossa Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen (s. 29) kuvataan henkilöstön työkuntoa. Henkilöstön sairauspäivien määrä nousi kertomusvuonna 54,1 % edellisvuoteen verrattuna (2 901 päivästä 4 470 päivään. Lyhyiden (1–3 pv) sairauspoissaolojen määrä kasvoi edellisvuoteen verrattuna 114,6 %, ja pitkien sairauspoissaolojen (yli 4 pv) kasvoi 121,5 % kuitenkin siten, että yli 11 päivää pitkät sairauspoissaolot eivät kasvaneet.

Toisaalta eduskunnan henkilöstön keski-ikä on varsin korkea. Toimintakertomuksen mukaan eduskunnan kanslian henkilöstön keski-ikä oli 49,2 vuotta (vuonna 2021: 49,8 vuotta). Eduskunnan kanslian suurin ikäryhmä olivat 55–64-vuotiaat, joita oli 33,7 % henkilöstöstä.

Henkilöstön korkea keski-ikä ja varsinkin henkilöstön sairastavuudessa tapahtunut kehitys osoittaa tarpeen tukea henkilöstön työssä jaksamista yhä määrätietoisemmin. Keskeistä on työkykyjohtamisen erilaisten näkökulmien tuominen ruohonjuuritason tehtäviin, vuorovaikutukseen ja esihenkilötyöhön. Henkilöstöpolitiikan tasolla taas on kiinnitettävä huomiota työntekijöiden ikäjohtamiseen. Tässä on huomioitava myös se, että eduskunnan virkamiehiä koskevaa lakia on hiljattain muutettu niin, että työyhteisössämme tulee jatkossa olemaan aiempaa ikääntyneempiä virkamiehiä ja virkamiesten keski-ikä on siksikin nousussa.

Toiminta- ja työskentelytapoja on kehitettävä vastaamaan työelämän muuttuvia vaatimuksia

Toimintakertomuksen osiossa Toiminnallinen tehokkuus (s. 21) kuvataan erilaisia työteon tapoja ja työn monipaikkaisuutta. Toimintakertomuksen ja arkikokemuksen mukaan koronatilanne on lisännyt etä- ja hybridityötä. Toimintakertomuksen mukaan uusia lähi- ja etätyötä tukevia toimintatapoja olisikin otettu käyttöön ja hybridityön vaikutusta toiminnan sujuvuuteen ja kehittämiseen ja toisaalta työssä jaksamiseen ja yhteisöllisyyteen seurataan. Pidämme tärkeänä, että edellytyksiä työn monipaikkaisuuteen arvioidaan, kehitetään ja tehostetaan ottaen edelleen huomioon eduskunnan kanslian perustehtävä ja kansanedustajien työn sille asettamat erityispiirteet ja -vaatimukset.

Työelämän muuttuvat vaatimukset heijastuvat työntekemisen tapoihin. Niin organisaation kuin sen henkilöstön on kehitettävä työn tekemisen tapojaan. Työtä on kehitettävä erityisesti siitä näkökulmasta, miten se palvelisi perustehtävää mahdollisimman tuottavasti. Tuottavuuden yksi keskeinen tekijä on sujuva yhteistyö eri toimijoiden välillä. Eduskunnan kansliassa tehdään vähemmän etä- ja hybridityötä muihin eduskunnan tai valtion virastoihin nähden. Nykykäytännöt rajoittavat työn tuloksellisuutta tarpeettomasti.

Palveluiden laadun seurantaa on vahvistettava osana toiminnan jatkuvaa arviointia ja kehittämistä

Toimintakertomuksen osiossa Palvelukyky ja suoritteiden laatu (s. 28) kuvataan eduskunnan palvelujen kohdentumista ja laatua. Toimintakertomuksen mukaan eduskunnan kanslian palvelujen tuottamisessa korostuu kansanedustajanäkökulma. Kansanedustajien tyytyväisyyttä eduskunnan kanslian palveluihin kartoitetaan palvelukyselyllä joka toinen vuosi. Edellisen kerran kysely toteutettiin keväällä 2022.

Kyselyn tulokset ovat olleet mairittelevia. Vastaajat ovat olleet erittäin tyytyväisiä kanslian palveluihin. Kyselyyn liittyvät ongelmat on kuitenkin huomioitava palvelun laatua koskevia johtopäätöksiä tehtäessä. Kanslian palvelukysely toteutetaan joka toinen vuosi ja sen vastausprosentit ovat matalia. Kyselyssä myös tiedustellaan lähinnä vastaajien näkemyksiä yksittäisiin palveluihin tai osastojen toimintoihin.

Kanslian palveluiden laadun seurantaa tulisi kehittää kokonaisuutena siten, että se olisi kiinteä osa kanslian toiminnan jatkuvaa arviointia ja kehittämistä. Seuranta tulisi toteuttaa osana vuosittaista toiminnan ja talouden suunnittelun ja seurannan prosessia. Käyttöön tulisi ottaa myös menetelmiä ja toimintatapoja, joiden avulla kansanedustajien palvelu- ja tukitarpeita voidaan kartoittaa ennakoiden, eikä kysyä palveluiden toteutumisen onnistumisesta vain jälkijättöisesti kirjallisilla kyselyillä. Tämän tyyppinen seurantaote varmistaisi parhaalla mahdollisella tavalla eduskuntatyön mielekkyyttä ja merkityksellisyyden kokemusta.

Helsingissä 19.9.2023

Eduskunnan akavalaiset ry

Sami Vuorinen
hallituksen puheenjohtaja